

**ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ТРАНСФОРМАЦІЇ
СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ****PUBLIC DEBT AS A DETERMINANT OF THE TRANSFORMATION
OF UKRAINE'S SOCIAL SECTOR**

В статті досліджуються канали впливу боргової політики на бюджетне фінансування соціальних статей. Встановлено, що державний борг детермінує трансформацію соціальної сфери через поєднання стабілізаційного та обмежувального механізмів. Стабілізаційний механізм проявляється в підтриманні соціальних зобов'язань у періоди шоків. Обмежувальний механізм реалізується через структурування фінансового простору під впливом зростання боргу, підвищення зовнішньої та валютної компоненти зобов'язань і закріплення бюджетного ресурсу за оборонними видатками. 2014–2016 рр. характеризувалися піковою «ціною» боргу для бюджету та посиленням валютного ризику, тоді як у 2022–2024 рр. сформувалася інша модель бюджетної композиції з домінуванням оборонних видатків і зростанням залежності від зовнішнього боргу. Трансформація соціальної сфери відбувається переважно не через номінальне зростання, а через зміну пріоритетності, фактичної результативності та темпів відтворення соціальних стандартів.

Ключові слова: державний борг, соціальна сфера, соціальні видатки, бюджетна архітектура, фінансовий простір, борговий навіс, фінансове витіснення, оборонні видатки, зовнішній борг, валютний ризик, соціальні стандарти, людський капітал.

In contemporary public finance research, public debt is increasingly conceptualised not merely as an instrument of intertemporal resource allocation and macroeconomic stabilisation, but as an institutional driver that reshapes the architecture of the welfare state. Debt-related constraints reconfigure the distribution of fiscal space among social commitments, defence-and-security needs, and debt-service obligations. The article is aimed to determine the role of public debt as a channel of influence on budget social priorities and social expenditures. The emphasis is made on budget debt risks and their importance for maintaining social standards and reproducing human capital. The findings demonstrate that public debt determines the transformation of the social sector through a combination of stabilising and constraining mechanisms. The stabilising mechanism operates by sustaining the continuity of social commitments during shocks, as borrowing compensates for revenue-base shortfalls under conditions where a substantial share of social spending is effectively non-discretionary. The constraining mechanism materialises through the reconfiguration of fiscal space driven by rising debt-to-GDP ratios, an expanding external and foreign-currency component of liabilities, and the growing pre-emption of budget resources by debt requirements alongside the defence priority. The aggregated evidence indicates that the 2014–2016 regime was marked by the peak “fiscal price” of debt and an intensified exchange-rate risk channel. By contrast, the 2022–2024 period exhibits a qualitatively different budgetary configuration, characterised by the dominance of defence spending and a strengthened dependence on external debt, while the shares of education and other “investment-type” social functions contracted markedly within the expenditure structure. Accordingly, the transformation of the social sector occurs primarily not through direct nominal retrenchment, but through shifts in prioritisation, realised effectiveness, and the pace at which social standards are reproduced.

Key words: public debt; social sector, social expenditure, budget architecture, fiscal space, debt overhang, fiscal crowding out, defence expenditure, external debt, foreign-currency risk, social standards, human capital.

УДК 336.7

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.24-8>**Тарасов В.В.¹**

аспірант кафедри фінансів
імені Віктора Федосова,
Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Tarasov Vadym

Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman

Постановка проблеми. Державний борг у сучасній фінансовій науці дедалі частіше інтерпретується не лише як інструмент міжчасового перерозподілу ресурсів і стабілізації макроекономічної динаміки, але й як чинник, що змінює архітектуру соціальної держави. У випадку України взаємозв'язок боргової політики та соціальної сфери набуває особливої гостроти, позаяк соціальні зобов'язання мають конституційно-правовий характер, а отже не можуть бути довільно редуковані без підризу базових гарантій соціального контракту.

На практиці державний борг в Україні виконує амортизуючу функцію, оскільки у кризові періоди забезпечує безперервність фінансування соціальних виплат і базових бюджетних послуг. Водночас

у середньостроковому горизонті зростання боргового навантаження та валютної складової боргу генерує механізми витіснення, коли бюджетний пріоритет зміщується у бік оборонно-безпекових потреб та боргових платежів, а соціальна сфера переходить у режим утримання мінімально прийнятних стандартів. Така конфігурація є принципово відмінною від «соціально-інвестиційної» логіки боргу, адже запозичення дедалі частіше спрямовуються на підтримання поточної стійкості, а не на розширення людського капіталу через освіту, охорону здоров'я та соціальну інфраструктуру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній фінансовій науці соціальні наслідки боргової залежності здебільшого інтерпретуються крізь призму ефектів «боргового навісу» та фінансового

¹ ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0144-8728>

витіснення, коли нарощення зобов'язань і зростання вартості їх обслуговування звужують простір для фінансування суспільних благ і відтворення людського капіталу. Теоретичне підґрунтя такої логіки закладено у праці П. Кругмана, де борговий навіс розглянуто як механізм міжчасового перерозподілу ресурсів на користь кредиторів із послабленням стимулів до розвитку [1], тоді як емпірична аргументація взаємозв'язку високого боргу зі слабшою динамікою зростання, а отже – зі зниженням потенціалу держави підтримувати соціальні програми, представлена в дослідженні К. Рейнхарт і К. Рогофф [2]. Український дискурс деталізує ці підходи через призму боргової стійкості та бюджетної конкуренції: Т. П. Богдан обґрунтовує необхідність стратегічного управління державним боргом в умовах нестійкої боргової позиції, акцентуючи на ролі структури, вартості та ризиковості боргового портфеля для збереження фіскальної спроможності [3]; С. В. Олексійчук емпірично показує, що зростання боргу підсилює залежність видаткової частини бюджету від запозичень і загострює конкуренцію між борговими платежами та соціальними видатками [4]; у роботах воєнного періоду боргова проблематика переосмислюється через імперативи боргової безпеки та режиму надзвичайного фінансування, у межах якого ризики структурного звуження соціальних функцій поєднуються з пріоритетом оборонних потреб і зовнішнього фінансування [5; 6].

Водночас низка аспектів залишається недостатньо дослідженою. Передусім ідеться про інституційно-правовий вимір взаємодії боргу та соціальної сфери, оскільки конституційна і бюджетна захищеність соціальних зобов'язань змінює сам механізм боргового впливу, в якому борг рідко проявляється як пряме номінальне скорочення соціальних видатків, натомість трансформує їх пріоритетність, реальну результативність і темпи відтворення соціальних стандартів. Недостатньо розкритим лишається валютний канал соціальної ерозії через високу частку боргу у валюті, а також взаємодія боргових чинників із воєнно-оборонним перерозподілом ресурсів, адже саме ця комбінація формує нову конфігурацію соціальної держави під тиском безпекових і боргових обмежень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналітичне обґрунтування державного боргу як детермінанти трансформації соціальної сфери України через виявлення ключових каналів впливу боргових параметрів на бюджетні соціальні пріоритети та структуру соціальних видатків, а також через оцінювання пов'язаних із борговою залежністю ризиків для підтримання соціальних стандартів і відтворення людського капіталу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державний борг у соціально орієнтованій

державі слід розглядати як фінансово-інституційний режим, у межах якого здійснюється міжчасовий розподіл бюджетного ресурсу між соціальними зобов'язаннями, безпеково-оборонними потребами та борговими платежами. В українських умовах така конкуренція набуває особливої жорсткості, позаяк значна частина соціальних видатків має правовий статус захищених, а отже бюджетна адаптація до шоків реалізується переважно через зміну пріоритетності та «реальної результативності» соціальних витрат, а не через їх формальне згорання.

З огляду на зазначене, у статті використовується поняття соціальних ефектів державного боргу, під якими розуміються зумовлені борговою політикою зміни у структурі, пріоритетності та фактичній спроможності соціальних видатків бюджету забезпечувати соціальні стандарти й доступність базових послуг, включно з перерозподілом добробуту між поколіннями в умовах обмеженого фіскального простору.

Інституційно-правова рамка в Україні задає специфічний профіль такого впливу. Конституційні гарантії соціального захисту та вимога справедливого бюджетного розподілу зумовлюють пріоритетність виконання базових соціальних прав [7], тоді як Бюджетний кодекс через перелік захищених статей фактично обмежує можливості оперативного скорочення соціально чутливих видатків [8]. Тому, що соціальні зобов'язання мають нормативну «жорсткість» [9], адаптація до боргових і воєнних шоків переважно відбувається через перерозподіл усередині видаткової структури, зміну питомої ваги соціальної сфери у загальному бюджетному кошику та через недоіндексацію мінімальних соціальних стандартів, що знижує їх реальну купівельну спроможність.

Відтак у межах статті соціальні ефекти боргової залежності операціоналізуються через систему каналів впливу, до яких слід віднести: 1) структурне витіснення соціальних видатків за домінування оборонно-безпекових пріоритетів у видатковій композиції; 2) фіскальний тиск боргового сервісу, який звужує дискреційний простір політики та підсилює конкуренцію за первинні видатки; 3) валютний канал, позаяк висока частка боргу у валюті переносить зовнішні шоки в соціальну сферу через інфляційно-девальваційні механізми; 4) канал стандартів, де недоіндексація мінімальної заробітної плати й прожиткового мінімуму фактично виступає прихованою формою фіскальної адаптації; 5) інституційна умовність зовнішнього фінансування, яка формує обмеження для соціальних пріоритетів; 6) перерозподіл ресурсів між поколіннями.

Розглянемо середньорічні значення показників, згруповані за періодами 2012–2013, 2014–2016, 2017–2021 та 2022–2024 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

**Боргова та бюджетна конфігурація соціальної сфери України за макрорежимами,
середні річні значення, %**

Показник	2012–2013	2014–2016	2017–2021	2022–2024
Частка соціальних видатків у видатках держбюджету, % (SocExp _t)	32,78	28,37	31,82	20,94
Державний борг до ВВП, % (DebtGDP _t)	38,70	74,76	56,42	80,13
Частка видатків на обслуговування боргу у видатках держбюджету, % (ServDebt _t)	7,58	13,98	11,60	6,45
Частка боргу у валюті, % (FXDebt)	44,97	56,48	58,05	66,75
Частка видатків на оборону у видатках держбюджету, % (DefExp _t)	3,66	7,86	9,13	47,61
Коефіцієнт пріоритету оборони (DefExp _t / SocExp _t)	0,11	0,28	0,29	2,27
Коефіцієнт фіскального витіснення соціальних видатків борговими зобов'язаннями (ServDebt _t / SocExp _t)	0,23	0,49	0,36	0,31

Джерело: розраховано автором за даними [10; 11]

Дані табл. 1 фіксують послідовну зміну «соціальної ваги» бюджету під дією боргових і воєнних детермінант. У 2012–2013 рр. соціальна сфера мала структурно домінуючу позицію, оскільки її частка у видатках держбюджету (SocExp_t) становила 32,78%, тоді як оборона (DefExp_t) обмежувалася 3,66%. Відтак коефіцієнт пріоритету оборони (DefExp_t/SocExp_t) дорівнював 0,11, тобто на 100 одиниць бюджетної «ваги» соціальної сфери припадало близько 11 одиниць оборонної.

Період 2014–2016 рр. відображає перелом, позаяк зростання боргу до ВВП (DebtGDP_t) до 74,76% поєдналося зі зниженням частки соціальних видатків (SocExp_t) до 28,37% та підвищенням оборонної частки (DefExp_t) до 7,86%. Зсув пояснюється не лише безпековим тиском, але й борговою «ціною» стабілізації, адже частка видатків на обслуговування боргу (ServDebt_t) підвищилася до 13,98%, а коефіцієнт фіскального витіснення (ServDebt_t/SocExp_t) зріс до 0,49.

У 2017–2021 рр. спостерігається часткова нормалізація, оскільки DebtGDP_t знизився до 56,42%, а SocExp_t відновився до 31,82%. Водночас «нова норма» залишилася зміщеною в бік оборони, адже DefExp_t (9,13%) майже у 2,5 раза перевищив рівень 2012–2013 рр., а DefExp_t/SocExp_t стабілізувався на 0,29, тобто близько до шокового режиму 2014–2016 рр. Соціальна сфера за таких умов відновлювала частку переважно в режимі компенсації, а не розвитку.

Воєнний режим 2022–2024 рр. репрезентує іншу бюджетну модель, адже оборонна частка (DefExp_t) у середньому сягнула 47,61%, тоді як соціальна (SocExp_t) знизилася до 20,94%. Відтак DefExp_t/SocExp_t дорівнює 2,27, тобто оборонний блок у структурному вимірі став більш ніж удвічі «важчим» за соціальний.

Щоб емпірично схопити трансформацію соціальної сфери не лише на рівні її сукупної частки,

але й у розрізі ключових соціальних функцій, доцільно зіставити структуру видатків на охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, духовний і фізичний розвиток із динамікою оборонного блоку (табл. 2).

Дані табл 2 демонструють, що у 2012–2013 рр. соціальна сфера була структурно домінантною, оскільки сумарна частка чотирьох соціальних функцій (Σ Soc) становила 32,77% видатків, а оборона – 3,65%. Усередині соціального блоку «ядерним» елементом виступав соціальний захист та соціальне забезпечення (SocProt_share 20,77%), тоді як освіта (Edu_share 7,77%) виконувала роль ключового інвестиційного компонента людського капіталу.

Перелом 2014–2016 рр. фіксується зменшенням соціальної частки до 28,36% при одночасному зростанні оборони до 7,86%. Критичним є не лише підсумковий результат, а й внутрішня деформація соціального блоку: видатки на освіту скорочуються і в частці (з 7,77% до 5,71%), і в доларовому еквіваленті (з 0,96 до 0,42 млрд дол. США), тоді як охорона здоров'я «стискається» до 1,96% (0,15 млрд дол. США).

У 2017–2021 рр. внутрішня структура соціальних функцій набуває інших рис, де частка охорони здоров'я зростає до 5,59% (0,69 млрд дол. США), тоді як освіта знижується до 4,56% (0,47 млрд дол. США), а духовний і фізичний розвиток залишається на низьких рівнях (0,92%).

Воєнний режим 2022–2 кв. 2025 рр. означає якісно іншу модель, коли оборонні видатки зростають до 13,24 млрд дол. США, тоді як освіта стискається до 0,41 млрд дол. США і 1,67% видатків; соціальний захист підвищується до 2,95 млрд дол. США, але його частка падає до 12,13%, адже домінування оборони різко змінює «масштаб» бюджетної бази. Охорона здоров'я зберігає відносно підвищену частку (5,09%),

Таблиця 2

**Структура соціальних видатків і оборонного блоку державного бюджету України
за макрорежимами (середні річні значення)**

Показник	2012–2013	2014–2016	2017–2021	2022 – 2 кв. 2025
Видатки на охорону здоров'я, млрд дол. США (Health_USD)	0,38	0,15	0,69	1,26
Частка видатків на охорону здоров'я у видатках держбюджету, % (Health_share)	2,95	1,96	5,59	5,09
Видатки на освіту, млрд дол. США (Edu_USD)	0,96	0,42	0,47	0,41
Частка видатків на освіту у видатках держбюджету, % (Edu_share)	7,77	5,71	4,56	1,67
Соціальний захист та соціальне забезпечення, млрд дол. США (SocProt_USD)	2,56	1,43	2,22	2,95
Частка соціального захисту у видатках держбюджету, % (SocProt_share)	20,77	19,73	20,75	12,13
Духовний та фізичний розвиток, млрд дол. США (Spir_USD)	0,17	0,07	0,10	0,09
Частка духовного та фізичного розвитку у видатках держбюджету, % (Spir_share)	1,29	0,97	0,92	0,33
Сумарна частка чотирьох соціальних функцій у видатках, % (ΣSoc)	32,77	28,36	31,81	19,22
Видатки на оборону, млрд дол. США (Def_USD)	0,46	0,56	0,98	13,24
Частка оборони у видатках держбюджету, % (Def_share)	3,65	7,86	9,13	49,62
Коефіцієнт пріоритету оборони відносно сумарних соціальних функцій ($Def_share/\Sigma Soc$)	0,11	0,28	0,29	2,58

Джерело: розраховано автором за даними [10; 11]

проте така стабілізація не компенсує просідання освіти й деградацію «м'яких» функцій (Spir_share 0,33%).

Перехід від структурних часток видатків до боргової «ціни» соціальної держави потребує фіксації двох параметрів одночасно: масштабів накопичених зобов'язань та інтенсивності їх обслуговування відносно ресурсної бази бюджету. Тому в табл. 3 подано середні річні значення рівня державного боргу (у доларовому вимірі та відносно ВВП), його внутрішньої/зовнішньої компоненти, а також частки видатків на обслуговування боргу

у доходах і видатках державного бюджету за виділеними періодами.

Дані табл. 3 свідчать, що боргова детермінанта трансформації соціальної сфери проявляється не лише через «конкуренцію» статей видатків, але й через зміну масштабу боргу та його зовнішньої природи. У 2012–2013 рр. середній рівень боргу (Debt_USD) становив 65,60 млрд дол. США при помірному рівні боргу до ВВП (DebtGDP – 38,70%) і відносно збалансованій структурі зобов'язань. Вартість обслуговування боргу в ресурсному вимірі також залишалася керованою, адже

Таблиця 3

**Рівень і структура державного боргу та інтенсивність його обслуговування за періодами,
середні річні значення**

Показник	2012–2013	2014–2016	2017–2021	2022 – 2 кв. 2025
Державний борг, млрд дол. США (Debt_USD)	65,60	61,18	71,76	128,65
Внутрішній борг, млрд дол. США (DomDebt_USD)	36,92	27,51	31,16	40,67
Зовнішній борг, млрд дол. США (ExtDebt_USD)	28,67	33,67	40,59	87,98
Частка зовнішнього боргу в загальному, % (ExtShare)	43,71	55,03	56,57	68,39
Державний борг до ВВП, % (DebtGDP)	38,70	74,76	56,42	83,27
Обслуговування боргу у доходах держбюджету, % (ServRev)	8,80	15,70	12,64	9,71
Обслуговування боргу у видатках держбюджету, % (ServExp)	7,58	13,98	11,60	6,58

Джерело: розраховано автором за даними [10; 11]

обслуговування боргу в доходах (ServRev – 8,80%) і у видатках (ServExp – 7,58%) не формувало самодостатнього «бюджетного центру тяжіння».

Шоковий режим 2014–2016 рр. характеризується різким розходженням між номінальним рівнем боргу в доларовому вимірі та його відносною вагою у ВВП. Державний борг (Debt_USD) у середньому навіть нижчий за 2012–2013 рр. (61,18 проти 65,60 млрд дол. США), однак борг до ВВП (DebtGDP) зростає до 74,76%. Ключовий зсув відбувається у структурі, де частка зовнішнього боргу (ExtShare) піднімається до 55,03%, адже зростає залежність від зовнішнього фінансування. Одночасно ціна обслуговування боргу стає максимальною для всього довоєнного інтервалу: ServRev – 15,70% і ServExp – 13,98%.

Період 2017–2021 рр. демонструє часткове розвантаження, оскільки DebtGDP знижується до 56,42%, проте зовнішня компонента боргу інституційно закріплюється: ExtShare зберігається на підвищеному рівні 56,57% при зростанні ExtDebt_USD до 40,59 млрд дол. США. Вартість обслуговування боргу послаблюється порівняно з 2014–2016 рр. (ServRev -12,64%; ServExp – 11,60%), однак залишається суттєвою.

Воєнний режим 2022–2 кв. 2025 рр. радикалізує масштаб і зовнішню природу боргу. Середній обсяг державного боргу (Debt_USD) піднімається до 128,65 млрд дол. США, тоді як зовнішній борг (ExtDebt_USD) зростає до 87,98 млрд дол. США, а його частка в загальному (ExtShare) – до 68,39%. Така конфігурація означає посилення залежності соціальної сфери від зовнішніх умов фінансування, адже зовнішній компонент визначає не тільки обсяг ресурсів, але й графік платежів, валютну чутливість та інституційні умови доступу до підтримки.

Висновки. Державний борг у бюджетній системі України виконує двоїсту функцію щодо соціальної сфери, адже поєднує стабілізаційний і обмежувальний механізми впливу. Стабілізаційний контур проявляється в тому, що боргове фінансування під час шоків компенсує провали дохідної бази та утримує безперервність соціальних трансфертів і базових послуг. Обмежувальний контур формується через зростання боргу до ВВП, домінування зовнішньої складової зобов'язань та боргову «ціну» у вигляді платежів з обслуговування боргу, тому соціальна політика дедалі частіше переходить від логіки розвитку людського капіталу до логіки мінімально достатнього відтворення соціальних стандартів. Критично важливо, що трансформація відбувається не лише через формальне зменшення частки соціальних видатків, але й через зміну їх якості: пріоритет отримують виплати, що «замикають» соціальні ризики «тут і тепер», тоді як інвестиційні компоненти

соціальної сфери (освіта, охорона здоров'я, соціальна інфраструктура) витісняються.

Збалансування видатків на соціальну сферу в умовах посилення боргового тиску потребує зміщення від ситуативного «латання» дефіцитів до інституційної архітектури соціально-боргової координації. По-перше, доцільно запровадити двоконтурне бюджетування соціальної сфери, де перший контур забезпечує гарантований пакет соціальних зобов'язань (пенсії, адресні виплати, базові медичні гарантії), а другий контур акумулює соціально-інвестиційні видатки з чітким захистом від витіснення борговими та оборонними пріоритетами через середньострокові ліміти і програмно-цільові індикатори результативності. По-друге, потрібно переформатування боргової політики під соціальну стійкість шляхом переорієнтації на довші строки погашення, зниження середньої вартості обслуговування боргу та зменшення валютної концентрації ризиків. По-третє, з огляду на домінування зовнішнього боргу у воєнний період, необхідним є інструмент «соціального фіскального запобіжника» в переговорах із кредиторами. По-четверте, доцільним є перехід від універсалізованих соціальних витрат до моделі високоточного таргетування, позаяк у боргово-обмежених умовах найбільший ефект дає не номінальне нарощування видатків, а підвищення їх соціальної віддачі. По-п'яте, варто інституціоналізувати правило розподілу приросту доходів у фазі відновлення, коли частину додаткових надходжень спрямовувати на соціально-інвестиційні видатки, а частину – на зниження боргового ризику через викуп дорогих зобов'язань або створення буферів ліквідності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Krugman P. Financing vs. Forgiving a Debt Overhang. *Journal of Development Economics*. 1988. Vol. 29, No. 3. P. 253–268.
2. Reinhart C., Rogoff K. Growth in a Time of Debt. *American Economic Review*. 2010. Vol. 100, No. 2. P. 573–578.
3. Богдан Т. Стратегічне управління державним боргом в умовах нестійкої боргової позиції. *Фінанси України*. 2018. № 4. С. 75–92.
4. Олексійчук С. Вплив державного боргу на соціальний захист та доходи населення України. *Інноваційна економіка*. 2017. № 3–4. С. 207–217.
5. Маршалок Т. Боргова політика та стан фінансування державного бюджету України під час війни. *Інклюзивна економіка*. 2023. № 2-4. С. 24–31.
6. Стеценко Б., Буряченко А., Захожай К., Прісняк С. Боргова безпека України: ключові імперативи воєнного стану. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. Вип. 1. С. 194–199.
7. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 6.04.2026).

8. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 6.04.2026).

9. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» № 2017-III від 5.10.2000 р. UR.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text> (дата звернення: 6.04.2026).

10. Державний борг та гарантований державою борг. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg> (дата звернення: 6.04.2026).

11. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення: 6.04.2026).

REFERENCES:

1. Krugman P. (1988) Financing vs. Forgiving a Debt Overhang. *Journal of Development Economics*, vol. 29, no. 3, pp. 253–268.

2. Reinhart C., Rogoff K. (2010) Growth in a Time of Debt. *American Economic Review*, vol. 100, no. 2, pp. 573–578.

3. Bohdan T. (2018) Stratehichne upravlinnia derzhavnym borhom v umovakh nestiikoi borhovo pozytsii [Strategic management of public debt in an unsustainable debt position]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, vol. 4, pp. 75–92.

4. Oleksiichuk S. (2017) Vplyv derzhavnoho borhu na sotsialnyi zakhyst ta dokhody naselennia Ukrainy [The impact of government debt on social security and incomes of the population of Ukraine]. *Innovatsiina ekonomika – Innovation economy*, vol. 3–4, pp. 207–217.

5. Marshalok T. (2023) Borhova polityka ta stan finansuvannia derzhavnoho biudzhetu Ukrainy pid chas viiny [Borhova policy and the state of financing of the state budget of Ukraine during the war]. *Inklyuzyvna ekonomika – Inclusive economy*, vol. 2–4, pp. 24–31.

6. Stetsenko B., Buriachenko A., Zakhochai K., Prisniak S. (2023) Borhova bezpeka Ukrainy: kluchovi imperatyvy voiennoho stanu [Debt security of Ukraine: key imperatives of the military state]. *Modeling the development of the economic systems*, vol. 1, pp. 194–199.

7. Verkhovna rada Ukrainy (1996) Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed April 6, 2026).

8. Verkhovna rada Ukrainy (2010) Biudzhetni kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (accessed April 6, 2026).

9. Verkhovna rada Ukrainy (2000) Zakon Ukrainy “Pro derzhavni sotsialni standarty ta derzhavni sotsialni harantii” [Law of Ukraine “On State Social Standards and State Social Guarantees”]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text> (accessed April 6, 2026).

10. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2026). Derzhavnyi borh ta harantovanyi derzhavoiu borh [State debt and state-guaranteed debt]. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg> (accessed April 6, 2026).

11. Natsionalnyi bank Ukrainy (2026) Statystyka zovnishnoho sektoru [External sector statistics]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (accessed April 6, 2026).

Дата надходження статті: 18.05.2026

Дата прийняття статті до публікації: 16.06.2026

Дата публікації статті: 23.07.2026